

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XXI. De Fosis, sive Saxonibus: item de duplici Saxoniâ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

At ipse *Camaves* erat *Francus*, ut supra ostensum, & *Francus* rursus *Germanus*. Quanam igitur hæc distinctio; aut quorsum? Nempe ut versus supplerentur. Sic item *Claudianus*, de quarto consulatu *Honorii*:

*Ante duces nostrum flavam sparsere Sicambri
Casariem, pavidoque orantes murmure Franci
Procubere solo.*

At etiam *Sicambri* erant *Franci*. irrita igitur & hæc est distinctio. Sed jam inde *Domitiani* tempore *Martialis* eadem usus est poetica licentiâ: sic namque canit lib. v. 11:

Das Cattis, das Germanis, das Celia Dacis.

C A P. XXI.

10

De FOSIS, sive SAXONIBUS: item de duplici SAXONIA.

NOMEN FOSORUM nemo nisi *Tacitus* refert: neque ipse, nisi in libro de *Germaniâ*: *Tacti*, inquit, *ruinâ Cheruscorum & Fosi*, contermina gens: adversarum rerum ex aquo socii; cum in secundis minores fuissent. Eundem *Germaniæ sinum*, proximi oceano, *Cimbri* tenent. Contermini igitur fuere *Fosi Cheruscis* simul atque *Cimbris*. *Cimbrorum peninsulam* opinor *Omnibus & lippis* notam & *tonforibus* esse: scilicet, quæ nunc *Danici regni pars Iutia*, vulgò *Iutland* vocatur. Itaque sinum heic adpellasse poterat, auctor, excursus terrarum in mare: quemadmodum diversâ ratione, 20 maris inter binas terras ingressionem, sinum vulgò vocamus. sic idem auctor, *annal. iv*, sinum adpellavit id terrarum, quod vulgari vocabulo *Natoliæ*, Asiaticum inter *Ponticum* que maria protenditur, ceu península. *Dehinc*, inquit, *initio ab Suriâ, usque ad flumen Euphratem, quantum ingenti terrarum sinu ambitur, quatuor legionibus coercitum*. Eâ significatione si heic quoque accipienda foret vox *sinus*; initium ejus esset inter duas celeberrimas *Germaniæ* urbes, *Hamburgium & Lubecam*. finis ad *Cimbrorum promontorium*, quod nunc vulgò *Skage* à proximo pago cognominatur. At sinum putò heic intellexisse auctorem mare ipsum, quod *Svevicum* mox infra cognominat; quique *sinus Codanus* *Melæ* ac *Plinio* dicitur, nunc vulgò adcolis de *Oost see*. & hoc modo convenit ei cum *Melâ*, qui lib. 111, cap. 111, postquam dictum sinum quam accuratissimè, ut infra refere- 30 tur, descripsit; *In eo*, inquit, *sunt Cimbræ & Teutoni*. *FOSI* igitur illi in præfinito terrarum spatio fuerunt, medii inter *Cimbros & Cheruscos*.

Nomen eorum à nullo alio referri scriptore, vehementer miror: eoque magis, quod *Ptolemæus*, qui in *Marci Aurelii principatu* scripsisse sua creditur ex *Svidâ*, id est, annis, postquam *Tacitus Germaniam* descripsit, circiter *LX*, iisdem in finibus collocat *SAXONES*; gentem claram, & sequentibus mox temporibus validissimam. quæ unde post *Taciti ætatem* intra dictorum annorum spatium prorepsit, quum in reliquâ *Germaniâ* nihil vacuum reliquerit *Tacitus*, ejusque ævi alii scriptores; aut quomodo *Fosos*, gentem tam validam, ut mox è finium amplitudine patebit, *Cheruscorum* que, magnæ itidem gentis, sociam, tam facile expulerit, haud equidem dispicere queo. Ad septemtrionis 40 secreta, quæ nunc *Norvagia* est cum *Svedîâ*, recurrere pudet; quando jam antea patuit, pluribusque in locis infra patebit, falsas inde fingi gentium transmigrationses. Malim suspicari, apud *Tacitum* corruptam esse vocem *FOSI*, pro *SAXONI*; primâ syllabâ *SA* prorsus amissâ, dein *X* & *N* vitiatis in *F* & *S*. nam eadem terminatione in *ONI*, aliæ quoque *Celticæ* gentes antiquis *Romanorum* scriptoribus traditæ sunt, *Turoni, Santoni*, in *Galliâ*; & *Teutoni* *Cimbris* finitimi. *Egesippo*, *Judaicarum rerum* scriptori, si fides tutò haberi posset, manifestum foret ex *historiis* ejus, jam *Vespasiani imperatoris* tempore nomen extitisse *Saxonum*. *Josepho* quidæ *Judæo*, apud *populares* *Titi Cæsaris* jussu concionanti, hæc verba tribuit: *Tremis hos Romanos Scotia, que terris nihil debet; tremis Saxonia, inaccessa paludibus, & in viis septa regionibus*. Verum hunc scriptorem, 50 paullo obscuriorem (vixit autem post *Gratianum & Theodosium imperatores*) falsò duo ista nomina *Josepho* concionanti adscripsisse, magisque cognitum habuisse, qui *populi suâ tempestate* *Britanniam Germaniam* que ulteriorem tenerent, quàm quid *Josephus* in concione loquutus sit, quique *populi hujus ævo* dictas regiones incoluerint; satis manifestò adparet ex vocabulo *SCOTIÆ*, quod incognitum fuisse *Titi Josephi* que tempore, satis liquet ex *Tacito*, qui in *Agricolæ* vitâ, quam unâ cum *Germaniâ* sub initium *imperii Trajani* conscripsit, *CALEDONIAM* aliquoties eam adpellat, cum aliis auctoribus; *populos* que in eâ quosdam *Horestos*. de *Scotiâ* verò, vel ejus incolis *Scotis*, ne 7^g quidem. At Ege-

At Egesippi hæc descriptio, quâ Saxoniam, *inviam paludibus atque inaccessam* facit, nullo modo antiquis Saxonum, Cheruscis inter atque Cimbris, sedibus convenire potest; quum terra hæc, quæ nunc Holsatia dicitur, sit satis edita, & collibus amœnis variè attollatur. Longè aliam Egesippum intellexisse regionem, mox infra patebit. Ceterum ut apud Tacitum scriptum fuerit, F o s i certè isti nulli alii fuère, quàm qui Ptolemæo & aliis post eum scriptoribus celebratissimi sunt S A X O N E S. De his igitur sic ipse Ptolemæus: *Ἐστὶ καὶ χοῖοι εἰ μείζους, μέχρι τῆς Ἀλβίου ποταμοῦ. ἐφεξῆς δὲ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου Σάξονες. αὐτῶν ἢ πλεονάζουσιν, ἕως ἰσθμοῦ τῶν Σάξωνος, κατέχουσι Σαγυάδους.* id est: *Deinde Canchi majores, ad Albim usque flumen. hinc, super cervicem Cimbrica peninsula,*

10 *Saxonum. ipsam verò peninsulam, supra Saxonum, tenent Sigulones, & qui sequuntur. mox postea: Μετὰ δὲ τῶν Σάξωνος, ἀπὸ τῆς Χαλυσίου ποταμοῦ, μέχρι τῆς Σαγυάδους ποταμοῦ, Φαροδενῶν.* hoc est: *Post Saxonum, à Chaluso amne ad Svecum usque flumen Farodeni.* Ex his verbis, satis perspicuis, manifestum fit, easdem tenuisse sedes Saxonas, quas Fosis tradit Tacitus. quod terrarum spatium, inter Albi Chalufique (quorum hunc nunc esse Travam, infra liquebit) annuum ostia, citra Cimbrorum peninsulam positum, *Cervicem peninsula* appellat Ptolemæus. Sic ferè & Stephanus, de urbibus: *Σάξονες, ἐπιτοῦ οἰκιστὸν ἐν τῇ Κιμβρικῇ χερσονήσῳ. Saxonum, gens Cimbricam incolens peninsulam.*

Pro sedibus igitur Saxonibus five Fosis adsigno Holsatiam, cum proximâ Slevovicensis ducatus parte. Limiteis statuo; ab septemtrionibus, mare Svecicum, & per angustum maris sinum, qui Slevovicum opidum adluens, vulgò adcolis vocatur *de Slys*: hinc isthmum, inter intimum dicti sinus recessum & oceanum, quâ opidum est *Hufem*, porrectum, spatio M. P. XVIIII. ab occidente oceanum, & Albim flumen. à meridie idem flumen, ad confluentem usque Billii amnis. ab ortu hiberno, ipsum Billium, & à fonte ejus flumen Chalufum, ad mare usque Svecicum. ab ortu æquinoctiali, dictum mare.

De incolis horum finium Fosis ex Tacito colligere licet, socios fuisse aliquamdiu Cheruscorum, æquo fœdere junctos. quâ de causâ, quum Chattos, communem ex fœdere vel societate hostem, communibus propellere viribus conarentur; communi etiam clade atque ruinâ tandem affecti sunt.

Nec tamen vires eorum adeò tunc fractæ vel extinctæ fuerunt, quin postea in magnum (credo Alemannorum Francorumque incitati exemplis) exurgerent nomen, Romanis pariter, Francisque, Gallis atque Britannis, formidabile; quorum oras multum diuque deprædati sunt, dum virtute atque armis latam sibi, per Germaniam Britanniamque, aperuerunt viam.

Ac primùm equidem transito Albi, Francicum occuparunt litus; quâ Chaucorum, Dulgibinorum, Angrivariorum, Frisiorumque erant sedes, ad Rheni usque ostia. unde illud divi Hieronymi, in vitâ Hilarionis: *Inter Saxonas & Alemannos gens exstat, non tam lata, quàm valida: apud historicos Germania, nunc Francia vocatur.* Huc etiam spectant illa Egesippi, Josepho apud populareis concionanti tributa: *Tremis hos Saxoniam inaccessa paludibus, & inviis septa regionibus.* quibus prædictarum nationum paludes denotantur.

40 Orosius lib. VII, cap. XXXI, & hunc sequutus Paullus Diaconus lib. XI: *Valentinianus, inquit, Saxonum, gentem in oceani litoribus & paludibus inviis sitam, virtute atque agilitate terribilem, in Romanos fines eruptionem meditantem, in Francorum finibus oppressit.* Orosium item sequuntur Isidorus, originum lib. IX, cap. II: *Saxonum gens in oceani maris litoribus & paludibus inviis sita, virtute atque agilitate habilis.* Claudianus, in panegyrico, de quarto consulatu Honorii:

— Venit accola silvæ

Bructernus Hercynia: latisque paludibus exit

Cimbris, & ingentes Albim liquere Cherusci.

Eosdem heic Saxonum, in paludibus sitos, sub Cimbrorum nomine innuit poëta, quia à Cimbriâ peninsulâ advenerant. Francos litoralibus istis agris non sponte nec ex pacto cessisse Saxonibus, sed ab his per vim fuisse expulsos; ex Saliorum Francorum colligere licet exemplo. de quibus Zosimus, lib. III, in narratione rerum à Juliano apud Rhenum gestarum, sic tradit: *Παύτων δὲ, ὡς εἰπείν, τῶν ἀπὸ τῆς βαρβάρων ἀπογόντων ἐλπίδι πάσης, ἃ ὄσον ἐδίπλω τὸ ἐπὶ πρὸς εἰλεῖν εὐδύως ἀπολεῖσθαι πρὸς ἀποδοκίμωντων, Σάξονες, οἱ παύτων δὴ καρτερώτατοι τῶν ἐκείσε φρομένων βαρβάρων, ἡμῶν καὶ ῥάμην, καὶ καρτερώτα, τῇ περὶ τὰς μάχας εἶναι νομίζοντες, κινάδης (lege Καύχης) μέγιστον σφῶν ὄντας εἰς τὴν ἑσπέρην κατεχουμένην ἐκπέμπουσι γυνῶν. οἱ δὲ ἐπὶ φεράγων, ὁμόρων αὐτοῖς ὄντων, κωλύομενοι ἀγαθῶν, δέει τῆ μη τῶ καίσερ δέναν δικαίως αἰτίαν τῆς κατ' αὐτῶν αὐτῆς ἐφόδου, πολλοὶα ναυπηγησάμενοι, καὶ ἀγαθῶν ῥάμην τὴν ἑσπέρην φεράγων*

D d d

φεράγων

Φεγγων ἐχορδῖλεν ὑπερβαλλόμενοι γλῶ, ἦν τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀρμίσθησαν. καὶ τῇ βασιλείᾳ
 προχοῦτες, τὴν δὲ ἄλλα ἀλλοτρίᾳ ἔστω ἡσυχία ποιεί, πάσης ἀσφαλείας μέγιστα νίσι, τὸ Σαλίαν ἐστὶ,
 Φεγγων δὲ ποιοῦν, ἐκ τῆς οὐκείας χρίσας ὑπὸ Σαξόνων εἰς ταῦτα τὴν νῆσαν ἀπελάθοντες, ἔξβαλλον.
 Hoc est : Omnes jam in iis locis barbari spem omnem abjecerant, tantumque non ad interne-
 tionem perituras existimabant suorum reliquias ; quum Saxones, omniam eas regiones inco-
 lentium barbarorum & animis & corporum viribus, & laborum in praeliis tolerantia, fortissimi
 habiti, Cauchos, gentis suae partem, in Romanorum solam emittunt. At finitimis Francus transitu
 eos prohibentibus (qui metuebant, ne justam Caesari causam praeberent sese rursus invadendi)
 navibus constructis, Rheno praevertenti parentem Francorum imperio regionem, in Romani ju-
 ris solum contenderunt : & ad pulsus ad Bataviam navibus, quam bipartito divisas Rhenus insu-
 lam efficit, quavis insula amnicam majorem, Saliorum nationem, Francorum partem, vi Saxo-
 num in hanc insulam suis e sedibus rejectam, expulerunt. Ad Rhenum usque hanc SAXO-
 NIAM pertinuisse, liquet etiam ex Marcellino ; qui, lib. xxvii, eandem Saxonum in
 Galliam eruptionem, de qua supra citavi Orosium ac Diaconum, his memorat verbis :
 Gallicanos tractus Franci, & Saxones, iisdem confines, qua quisque erumpere potuit, terra vel
 mari, praedis acerbis, incendiisque, & captivorum funeribus hominum violabant, nempe
 Franci terra, Saxones mari, quod adcolebant in Chaucorum Frifiorumque finibus. De
 eadem eruptione sequenti libro ita : Erupit, Augustis Valentiniano ac Valente ter Coss.,
 Saxonum multitudo : & oceani difficultatibus percutis, Romanum limitem gradu patebat in-
 tento ; saepe nostrorum funeribus pasta. Cujus eruptionis prima procellam Nanneus sustinuit
 comes, regionibus iisdem adpositus. Lege primam procellam. nam jam antea huc erupisse,
 patuit e Zosimo. Quin jam tum in Diocletiani principatu maritimam Galliae oram de-
 praedatos fuisse, testatur Eutropius lib. ix : Post hac tempora Carausius, qui vilissime natus,
 in strenuo militia ordine famam egregiam fuerat consecutus, cum apud Bononiam, per tractum
 Belgica & Armorica, pacandum mare accepisset, quod Franci & Saxones infestabant. Utrum
 tunc Saxones trans Albim adhuc incoluerint cervicem Cimbricae peninsulae, ut viris do-
 ctis placere video, nec ne, plane juxta cum illis in incerto habeo. Suspicio tamen, mare
 tum demum eos summa peritia exercuisse, postquam apud portuosum illud, emitten-
 disque ac recipiendis navibus apertissimum litus, inter Albim Rhenumque confederunt.
 nam ante Saxonum in has oras immigrationem Franci rei nauticae parum fuere periti. 30
 Quapropter jam Diocletiani aeo heic Saxones fuisse existimo. Ad Hispaniam usque
 postea omne Gallicum litus eos infestasse, ex Sidonii manifestum est epistola vi, lib.
 viii : Subitus a Santonis nuntius constanter asseveravit, nuper vos classicum in classe cecinisse,
 atque inter officia nunc nauta, modo militis, litoribus oceani curvis inerrare contra Saxonum
 pandos myoparones. Idem auctor, carmine vi :

Quin & Armoricus piratam Saxona tractus
 Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum
 Ludus, & affuto glaucum mare findere lembo.

Unde etiam dispositi fuere per Galliae Britanniaeque litora milites cum praefectis ad coer-
 cendas Saxonum depraedationes ; qui inde adpellati sunt, teste No. itia imperii, *Comites 40*
litoris Saxonici per Britannias ; & Tribuni cohortis Armoricae in litore Saxonico.

Ceterum Theodosio Juniore ac Valentiniano III imperatoribus, in Britanniam ab
 ostiis Rheni, Britannorum accersitu, contra Pictos Scotosque, una cum Anglis magnam
 eorum partem trajecisse, circa annum a nato Jesu cccxxx, vulgo notum est.

C A P. XXII.

De CIMBRIS.

SAXONIBUS continuabantur CIMBRI. Auctor noster in libro de Germania :
 Eundem Germaniae sinum, proximi oceano, Cimbri tenent. ἀπὸ τῆς ἑσπέρουσης, ut ait 50
 Ptolemaeus, id est, ipsam peninsulaem : quae CIMBRICA ei & Stephano dicitur.
 Strabo etiam, lib. vii, ἑσπέρουσαν οὐκείαν refert, id est, peninsulaem incolentis : quam-
 quam imperite eos cis Albim amnem statuit. quem errorem inde ei natum puto, quod
 Romani scriptores, quemadmodum postea auctor noster, eorum narrationem cum
 populorum Cisalbinorum expositione conjunxerunt. Plinio, lib. iv, cap. xiii, ea, ne-
 scio unde, vocatur CARTRIS. Promontorium, inquit, Cimbrorum, excurrans in maria
 longe, peninsulaem efficit, quae Cartris appellatur. Hujus isthmum male omnes pariter
 nostri saeculi geographi describunt inter Lubecam & Hamburgium ; praeter mentem
 Ptolemaei,